

25 jaar wonen in een woongemeenschap – 21 april 2018 – Nelleke Drop

Bijna 25 jaar geleden stapte ik het klooster binnen: de zusters die vertrokken en de stichting Beth Hachajiem die het had gekocht hadden net hun handtekeningen gezet. Niet lang daarna woonde ik hier, in deze woongemeenschap. Een eigen woning binnen het kloostergebouw met een grote ommuurde tuin, een kapel, gastenkamers en toen zo'n 20 medebewoners.

Na 25 jaar is het leven hier heel gewoon, toch is het ook heel bijzonder. Niet bijzonder in de zin van uitzonderlijk want er bestaan in Nederland talloze woongemeenschappen in allerlei varianten. Maar wel bijzonder in de zin van 'niet zomaar', het is een keuze voor anders dan het gewone.

Toen ik nadacht over een onderwerp voor een onderzoekje in het kader van mijn studie religiewetenschappen zocht ik het dicht bij huis; ik ben benieuwd naar de drijfveren van mensen, hun keuzes en hun motieven, welk ideaal hebben zij voor ogen en waardoor laten zij zich inspireren.

Het leek me interessant om bewoners van woongemeenschappen die vraag naar hun drijfveren voor te leggen. Het samenleven in een groep is in de geschiedenis en in vele culturen een religieuze aangelegenheid: vele religies kennen een vorm van kloosterleven. Maar ook andere groepen mensen die een bepaald ideaal nastreven kozen en kiezen voor het leven in een groep: een utopia, een commune, een woongroep.

Die termen klinken misschien wat uit de tijd maar als je op zoek gaat naar wat vandaag de dag meestal woongemeenschappen genoemd worden, vind je er honderden: oud, net nieuw of nog in oprichting. Er zijn overkoepelende instanties die deze gemeenschappen verenigen of vertegenwoordigen.

Misschien moet ik wat duidelijker maken wat een woongemeenschap is want zeker toen wij hier net woonden merkten we wel dat daar wat misverstanden over waren: dat we echt samen zouden wonen en alles samendoen en samen delen enzo. Welnu, een woongemeenschap is een groep mensen die samen een gebouw of gebouwen, in ons geval een klooster, of een stukje van een wijk bewoont en daar samen zorg voor draagt. De bewoners hebben een eigen woonruimte maar delen een aantal ruimtes en voorzieningen. Zoals wij de tuin, de kapel, de wasmachines en een huiskamer. Kenmerkend is dat de bewoners zelf verantwoordelijk zijn, samen de zaak regelen en besturen.

Dat kan op allerlei manieren: je hebt ecowijken, hofjes met gezamenlijke tuinen, appartementen voor ouderen, moderne kloosters. Ook het doel kan heel verschillend zijn: duurzaam bouwen en wonen, samen oud worden, een monumentaal pand bewaren en bewonen. Opvallend is dat veel woongemeenschappen een doelstelling hebben die verder rijkt dan mooi en aangenaam wonen. Ze hebben een maatschappelijke taak op zich genomen of spelen een maatschappelijke rol.

Ik stelde in het onderzoek de vraag: waarom kiezen mensen voor het leven in een woongroep? Welke ideaal staat hen voor ogen? In totaal interviewde ik vijftien mensen van zeven zeer uiteenlopende groepen. Overigens niet in het Kloosterhuis. Behalve de vraag naar het waarom, stelde ik ook de vraag naar het hoe. Vandaag wil ik de antwoorden en conclusies uit deze interview in een paar punten verbinden met ons leven en wonen hier: hoe ben je een woongemeenschap, welke maatschappelijke taak of rol kun je spelen en waarom wonen in een woongemeenschap?

Eerst maar eens de vraag naar het hoe. Hoe ben je een woongemeenschap? Ik wil iets zeggen over de individuele bewoner, over de groep, over de omgeving, over de materiële kant en over de inspiratie.

1. Sprekend over de gemeenschap gaat het allereerst over de mensen in die woongemeenschap, het individu. Mensen vertelden Bijvoorbeeld: ik kan mijn eigen talenten en vaardigheden inzetten voor het geheel, ik ervaar aandacht en betrokkenheid van anderen, ik moet misschien wat meer doen maar ik krijg er ook veel voor terug. Dat gaat allemaal niet vanzelf: in een woongemeenschap zoeken bewoners naar balans: tussen privacy en gezamenlijkheid, balans tussen energie stoppen in de gemeenschap of je richten op de wereld erbuiten.

2. En dan de groep. Elke woongemeenschap zal bevestigen dat gezamenlijk wonen niet vanzelf een woongemeenschap wordt. Je zult er iets aan moeten doen: ontmoeting en gezamenlijkheid laten ontstaan, oftewel iets organiseren (eten, koffiedrinken, uitje) of iets creëren (huiskamer, tuinzitje), samen iets gaat doen (klussendag). Aandachtspunten zijn het goed omgaan met verschillende meningen en inzichten door dingen door te spreken en een vorm van besluitvorming te hanteren waarmee je als groep samen verder kunt. De ene groep gaat vooral mee met dat wat op hun pad komt en de ander hanteert een lange termijnplanning. Wij zitten daar wat tussenin, maar ons principe is wel, net zolang in gesprek tot we er samen uitkomen en iedereen erachter kan staan.

3. Woongemeenschappen zijn geen eiland, al staat er in ons geval nog altijd een muur omheen, we zoeken net als de meeste woongroepen contact met de omgeving: het dorp of de buurt en je eigen netwerk. Door bijvoorbeeld gebruik van de kapel

4. Uiteraard heeft een woongemeenschap ook een materiële kant: het gebouw en de buitenruimte of tuin, het onderhoud ervan en de financiën. In de praktijk gaat hier veel tijd en energie inzitten.

5. Ik merkte dat veel bewoners van een woongemeenschap zich laten inspireren, door een stichter, door het geloof, door een ideaal. En dat het nodig is daar aandacht aan te besteden en inspirerende momenten te creëren of te vieren. Zoals de zusters dat deden door het dagelijkse gebed zijn er ook andere manieren. Een jubileum vieren bijvoorbeeld of feestdagen, rituelen laten ontstaan zoals klusweekend, kerstmaaltijd. Maar vooral: in gesprek blijven over je motivatie en het ideaal dat je voor ogen hebt.

Een woongemeenschap wordt dus bepaald door de individuen, de groep, de relatie met de omgeving, gebouwen en geld en de inspiratiebronnen.

Zoals gezegd spelen veel woongemeenschappen een maatschappelijke rol of nemen een maatschappelijke taak op zich. Ik noem er vier die ik veel tegenkwam en die ook bij ons een rol spelen

1. De meest voorkomende maatschappelijke taak is opvang: ruimte en gastvrijheid bieden voor mensen die een veilige, meestal tijdelijke plek nodig hebben. Een gastenkamer, huiskamers voor inloop en koffie, maaltijdenavonden, opvang van asielzoekers, daklozen, jongeren; bij ons zijn dat de 6 gastenkamers en de vier appartementen voor mensen met een beperking.

2. Milieu en duurzaamheid krijgen in veel woongemeenschappen aandacht: milieuvriendelijk bouwen en wonen, het aanleggen van eigen energievoorzieningen. Bij ons begon dat meteen met het aanleggen van de groentetuin, de fruitbomen en de keuze voor milieuvriendelijk tuinieren. Toen kwamen de eigen kippen en vervolgens de bijen. Maar het gebouw maakt het onderwerp duurzaamheid voor ons niet eenvoudig.

3. Ouder worden: niet in zorgcentra, niet alleen thuis, maar met anderen samen. Het aantal woongemeenschappen van ouderen, dus door ouderen zelf opgezet en beheerd, is de laatste jaren explosief gestegen. De eerste Knarrenhof is geopend las ik begin deze maand. En ook wij, begonnen

als 20-ers, 30-ers en 40-ers, denken nu na wat het betekent als wij zelf ouder worden: wat willen en kunnen we betekenen voor elkaar.

4. Het samen vormgeven aan religie, zingeving en spiritualiteit. Traditionele kloosters boden een vorm om samen geloof of zingeving te beleven. Er wordt gezocht naar nieuwe vormen hiervan. Ik noem het Kleiklooster met jonge mensen in de Bijlmer, de Stadskloosters. Nieuwe monastieke bewegingen worden ze wel genoemd, nieuwe vormen van kloosterleven. Ook wij bieden ruimte voor religieuze en spirituele activiteiten als Taizévieringen, yoga en sacrale dans en muziek. De religieuze geschiedenis van ons gebouw houden we in leven, proberen die te begrijpen en te vertalen naar hoe wij hier leven.

Ik heb nu vier onderwerpen benoemd waaruit blijkt dat woongemeenschappen een maatschappelijke rol spelen, door wat ze zelf doen, weliswaar op kleine schaal, maar misschien vooral ook door wat ze laten zien. Dat betekent ook dat ze contact zoeken en onderhouden met de mensen om hen heen, met de wijk of het dorp, verenigingen, de gemeente, aanverwante organisaties en groepen. Over de eigen kloostermuur heen kijken en de poort af en toe even open zetten: wij hebben in de loop van de 25 jaar onze plek in het dorp en de gemeente weten te verwerven.

Nu ik wat heb gezegd over hoe mensen leven in een woongemeenschap en welke rol zij in de samenleving kunnen spelen, kom ik weer terug bij de vraag naar het waarom, de drijfveer om in woongemeenschap zoals het Kloosterhuis te wonen.

Mensen streven naar 'het goede leven', dat wat het leven de moeite waard maakt. In de gesprekken met woongemeenschappen vertellen de bewoners hoe zij dat goede leven weten te realiseren en als ik voor mezelf spreek, dat is herkenbaar. Ik noem de 3 belangrijkste aspecten van 'het goede leven' die bewoners in woongemeenschappen weten te realiseren.

Het goede leven is een leven in verbondenheid met anderen. Familie, collega's, vrienden. En daar waar je woont. Mensen die kiezen voor een woongemeenschap kiezen voor een vorm van verbondenheid en betrokkenheid met anderen.

Het goede leven een leven waar je geborgenheid, veiligheid en een bepaalde mate van stabiliteit en zekerheid ervaart. Hoe je woont bepaalt sterk je gevoel van geborgenheid en met meer mensen samen, die je kent en vertrouwt, met wie je bepaalde waarden deelt, versterken sterk dit gevoel van thuis zijn.

Het goede leven is een leven waar ruimte is voor de eigenheid van ieder en de eigen invulling die iemand wilt geven aan zijn leven. Een vorm van wonen die past bij hoe jij wilt leven. Dat je een eigen plek hebt in het geheel, een eigen ruimte binnen het gezamenlijke. Het goede leven is het gerespecteerd worden door anderen, in wie je bent en wat je doet, in je waarde gelaten worden. In het verschillend zijn. Opvallend is dat mensen in goeddraaiende woongemeenschappen niet het gevoel hebben hun eigen individuele leven op te moeten geven ten dienste van het geheel of de groep. Persoonlijke idealen kunnen ze juist een plek geven in het geheel.

Verbondenheid, geborgenheid en eigenheid als elementen van het goede leven. Juist dankzij de gemeenschap is dit realiseerbaar. Wat ze alleen niet hadden kunnen doen, of waar ze niet in gestimuleerd of geïnspireerd werden om te gaan doen.

Uiteraard, het vraagt iets van mensen, inzet, tijd, soms een beetje water bij de wijn. Maar dan op een dag, blijkt dat je er al 25 jaar woont, bijna een half leven....

